

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

Η ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης (φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος) θεωρείται αναγκαία για τη βελτίωση της ζωής του ανθρώπου και την άνοδο της ποιότητας ζωής τους.

Πιστεύετε ότι στις μέρες μας η παιδεία και η πολιτεία μπορούν να συμβάλουν αποτελεσματικά στη δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης;

Η ανάγκη σεβασμού και προστασίας του περιβάλλοντος, τόσο του κοινωνικού όσο και του φυσικού, καθίσταται επιβεβλημένη. Μείναμε έκθαμβοι από τα επιτεύγματα της τεχνολογίας και αγνοήσαμε τις αρνητικές της επιπτώσεις. Συνηθίσαμε να ακούμε τη λέξη πρόοδος και αναβάθμιση του κοινωνικού συστήματος και κλείσαμε τα αυτιά μας στη φράση «ποιότητα ζωής». Γίναμε κυρίαρχοι της φύσης και ξεχάσαμε πως το φυσικό περιβάλλον κακοποιείται, καταστρέφεται και μολύνεται. Οι σχέσεις αλληλεξάρτησης του φυσικού περιβάλλοντος και του ανθρώπου διαταράσσονται ολοφάνερα. Είναι λοιπόν αναγκαία η ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης που πρέπει να επιτευχθεί αρχικά μέσα από το σχολείο και να ενισχυθεί αργότερα από την ίδια την πολιτεία, αν θέλουμε βέβαια να μιλάμε για πραγματική ποιότητα ζωής.

Η περιβαλλοντική συνείδηση καλλιεργείται και διδάσκεται, γιατί δεν είναι τίποτε άλλο από το σεβασμό του ανθρώπου προς το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον του, μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται, δημιουργεί και προοδεύει. Σέβομαι το περιβάλλον σημαίνει πως συνειδητοποιώ τη θέση μου μέσα στο χώρο τον οποίο ζω, άρα σέβομαι και τον εαυτό μου. Σέβομαι το φυσικό περιβάλλον και το προστατεύω για τη βαρυσήμαντη και πολυσήμαντη αξία του, γιατί είναι τροφός, πηγή ζωής, έμπνευσης και δημιουργίας. Γιατί ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να αξιοποιεί και να εκμεταλλεύεται τη φύση, να παίρνει τις πρώτες ύλες και να κατασκευάζει προϊόντα χρήσιμα για τη ζωή.

Μέσα από το σεβασμό του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος πηγάζει και η πραγματική ποιότητα ζωής. Για να μπορεί ο άνθρωπος να έχει ποιότητα ζωής, πρέπει να τηρούνται οι πιο πάνω όροι, γιατί γύρω από το φυσικό και το κοινωνικό περιβάλλον περιστρέφονται τα σημαίνοντα της ποιοτικής ζωής, όπως είναι οι υγιεινές συνθήκες διαβίωσης, η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, οι καλές ανθρώπινες σχέσεις, η εξέλιξη και η πρόοδος. Όλα αυτά είναι ευεργετικά στοιχεία για τον άνθρωπο αφού βοηθούν στην ανέλιξη του πνεύματος, στη σωστή ιεράρχηση των υλικών αλλά και των οποιωνδήποτε αγαθών, στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συντελούν στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ατόμου και στην καταξίωσή του ως ξεχωριστού όντος στην λοιπή δημιουργία.

Σήμερα όμως οι σχέσεις αλληλεξάρτησης του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος και του ανθρώπου διαταράσσονται ολοφάνερα. Εκεί που θα αναμέναμε μια καλύτερη ζωή, ποιοτικά βελτιωμένη, βλέπουμε πως τόσο το κοινωνικό όσο και το φυσικό περιβάλλον κακοποιούνται.

Το φυσικό περιβάλλον εκπέμπει σήματα κινδύνου και καλεί τον άνθρωπο να επανατοποθετηθεί. Όλα σχεδόν τα επιτεύγματα της τεχνολογίας κατέστρεψαν το φυσικό περιβάλλον. Οι πυρηνικές δοκιμές, οι διαρροές από τους αντιδραστήρες και άλλα τέτοια προκάλεσαν την τρύπα του όζοντος και το φαινόμενο του θερμοκηπίου και συνάμα σοβαρότατες συνέπειες στην υγεία του ανθρώπου. Η επέμβαση λοιπόν του ανθρώπου πάνω στη φύση έπαψε να γίνεται πια περιστασιακά, αλλά γίνεται αλόγιστα και με δίχως προγραμματισμό και πρόνοια. Γι' αυτό και σήμερα το φυσικό περιβάλλον κακοποιείται και καταστρέφεται με αποτέλεσμα να έχουμε το οικολογικό πρόβλημα που παίρνει ολοένα και σοβαρότερες διαστάσεις. Στη μέθη λοιπόν της υπερεκμετάλλευσης και της υπερικανοποίησης των ανθρώπινων αναγκών αγνοήθηκε η φύση και το περιβάλλον.

Με την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος συνδέεται και η κρίση στο κοινωνικό περιβάλλον. Ο άνθρωπος έγινε άπληστος, κυρίως καταναλωτής, ατομικιστής και σταδιακά μετατρέπεται σε παράσιτο της κοινωνίας. Το ήθος του πολίτη διαβρώνεται από τα εγκλήματα, τις παρανομίες και τις βιαιότητες. Ασέβεια,

πειθαρχία, ανυπακοή, αποστασιοποίηση, υπερκατανάλωση, ευδαιμονισμός, χαρακτηρίζουν τις σύγχρονες κοινωνίες. Τα ναρκωτικά έγιναν μαστιγα, η απανθρωπιά επικρατεί σ' όλα τα επίπεδα και ο άνθρωπος νιώθει μόνος ανάμεσα στους πολλούς, με αποτέλεσμα ο ίδιος να αλλοτριώνεται και η λέξη κοινωνία να χάνει την έννοια της. Πού είναι ο σεβασμός του κοινωνικού χώρου και πώς μπορεί μια τέτοια συμπεριφορά να συμβάλει στην ποιοτική βελτίωση της κοινωνίας;

Ευελπιστούμε πως ο ρόλος της παιδείας θα αποβεί δυναμικός και θα καλλιεργήσει στον άνθρωπο περιβαλλοντική συνείδηση, αξίες και αρχές ώστε να σέβεται το φυσικό του περιβάλλον, την κοινωνία και κατ' επέκταση τον ίδιο του τον εαυτό.

Καταρχήν η παιδεία πρέπει να ενισχύσει μέσα από το μάθημα της Φυσικής, της Γεωγραφίας, του μαθήματος της Υγείας και του μαθήματος της Αγωγής του Πολίτη την περιβαλλοντική συνείδηση των μαθητών. Γνωρίζοντας το φυσικό περιβάλλον το άτομο αναπτύσσει σχέσεις σεβασμού και συνειδητοποιεί την αξία του. Αντιλαμβάνεται πλέον ότι το φυσικό περιβάλλον είναι τροφός, πηγή έμπνευσης και δημιουργίας και πως η αναγκαιότητα του για την ύπαρξη ανθρώπινης ζωής είναι άμεση. Με τον τρόπο αυτό και την κατανόηση της αλληλοεξάρτησης φυσικού περιβάλλοντος και ανθρώπου, οι σημερινοί μαθητές και πολίτες του αύριο είναι δυνατόν να σέβονται το περιβάλλον όπως τον ίδιο τους τον εαυτό.

Παράλληλα, μέσα από την εκπαίδευση χρειάζεται να καλλιεργηθεί στο μαθητή ο σεβασμός του χώρου του σχολείου, των πινακίδων, της τάξης, των δρόμων, των δημόσιων χώρων και γενικά του περιβάλλοντος. Η εκπαίδευση αυτή κάνει το άτομο ακέραιο, συνεπές και υπεύθυνο και συντελεί στη δημιουργία αυριανών πολιτών νομοταγών και πειθαρχημένων που θα αγαπούν και θα σέβονται το κοινωνικό περιβάλλον. Συχνά στα σχολεία θα πρέπει οικολόγοι επιστήμονες και περιβαλλοντιστές να μιλούν στους μαθητές για τα προβλήματα που δημιουργεί η καταστροφή του περιβάλλοντος και να τονίζεται η αξία του αφού είναι προϋπόθεση ύπαρξης και ζωής.

Συγχρόνως το σχολείο θα πρέπει να παροτρύνει τον μαθητή να λαμβάνει μέρος σε εκστρατείες καθαριότητας, σε συζητήσεις και συνέδρια που έχουν στόχο την προστασία του περιβάλλοντος. Οι ίδιοι οι μαθητές θα πρέπει να δημιουργούν περιβαλλοντικές οργανώσεις οι οποίες θα κινητοποιούν μεγάλο μέρος της νεολαίας για δεντροφύτευση, αναδάσωση και καθαριότητα. Η δημιουργία διαγωνισμών τέχνης, τραγουδιών, ποιημάτων που θα έχουν σαν θέμα τους το φυσικό περιβάλλον μπορούν να βοηθήσουν στην καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης.

Ταυτόχρονα η παιδεία θα πρέπει να προσφέρει κοινωνικοποίηση, και να διευκολύνει τη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων και την ομαλή μετάβαση από το «εγώ» στο «εμείς», με αποτέλεσμα την απρόσκοπτη ένταξη του ατόμου στην κοινωνία. Πρέπει να μαθαίνει στα άτομα να σέβονται τους αναγκαίους όρους της κοινωνικής ζωής, όπως τη συνεργασία, την αλληλεγγύη, τον διάλογο, τον αμοιβαίο σεβασμό και την αναγνώριση της προσφοράς των άλλων. Γιατί έτσι οδηγείται το άτομο στη συνειδητοποίηση ότι πρέπει να εργάζεται για τον εαυτό του αλλά και για το καλό του συνόλου, να προάγει το κοινωνικό συμφέρον έναντι του ατομικού, να διαμορφώνει κοινωνική συνείδηση και να λαμβάνει μέρος στο κοινωνικό «γίγνεσθαι».

Επίσης, η παιδεία δίνει τη δυνατότητα επίλυσης των προβλημάτων, οδηγεί στην πνευματική ωριμότητα, στην πνευματική ελευθερία και στην ικανότητα προσαρμογής στις διάφορες καταστάσεις. Οδηγεί τον καθένα στην αυτοκριτική, στον αυτοπροσδιορισμό, στην αυτογνωσία, στην απόρριψη προκαταλήψεων και δεισιδαιμονιών, στην καταπολέμηση του φανατισμού και του δογματισμού και απαλλάσσεται από τις βιαιότητες και τα άλλα αρνητικά σύνδρομα που καταστρέφουν το κοινωνικό περιβάλλον.

Το ρόλο της παιδείας μπορεί να ενισχύσει άμεσα η πολιτεία. Έτσι ο στόχος θα είναι κοινός: η ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης και η διαμόρφωση του ανθρώπου ώστε να σέβεται το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Η πολιτεία με τη σειρά της μπορεί να παίξει βαρυσήμαντο και πολυδιάστατο ρόλο στη δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης. Θα πρέπει να επιβάλει αυστηρές κυρώσεις σε άτομα που ρυπαίνουν το φυσικό περιβάλλον και με βία λεηλατούν πολιτιστικούς χώρους και δημόσια κτίρια. Θα πρέπει να ενισχύσει και την αστυνόμευση σε γήπεδα και άλλους χώρους στους οποίους εκδηλώνεται η βία, ο φανατισμός και το έγκλημα, συμπεριφορές οι οποίες αλλοτριώνουν το κοινωνικό περιβάλλον. Έτσι τα άτομα θα μάθουν να είναι νομοταγή, πειθαρχημένα, συνεπή και υπεύθυνα.

Ακόμα η πολιτεία θα πρέπει να δημιουργήσει περιβαλλοντικούς οργανισμούς, οι οποίοι θα προστατεύουν το φυσικό περιβάλλον και θα διοργανώνουν εκστρατείες καθαριότητας και διάσωσης ζώων τα οποία είναι υπό αφανισμό. Η συνεργασία με τη διεθνή οργάνωση Greenpeace θα βοηθούσε σε πολύ μεγάλο βαθμό. Επίσης όσον αφορά την καθαριότητα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις ακρογιαλιές γιατί η Κύπρος είναι κυρίως τουριστική χώρα, και εκεί είναι που συχνάζει ο τουρισμός. Έτσι τα άτομα που συμμετέχουν σε τέτοιους οργανισμούς γίνονται παράδειγμα προς μίμηση. Εξάλλου ο κοινός στόχος μεταξύ τους θα βοηθήσει στην ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων και κατ' επέκταση στη βελτίωση και την ποιοτική άνοδο της ζωής τους.

Η μείωση του ρυθμού ανάπτυξης των τσιμεντοπόλεων και των εργοστασίων θα πρέπει να είναι ο επόμενος στόχος της πολιτείας. Γιατί έτσι θα σταματήσουν να κόβονται τα δέντρα και να αφανίζονται τα δάση, πράξεις που υπονομεύουν την υγεία του φυσικού περιβάλλοντος. Θα σταματήσουν επίσης οι ρίψεις αποβλήτων σε ποτάμια και δεξαμενές και θα μειωθεί η αστυφιλία και αποξένωση, η αλλοτρίωση των ανθρώπων και των σχέσεων τους. Με τον τρόπο αυτό προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον και βελτιώνεται το κοινωνικό περιβάλλον.

Επιπρόσθετα η πολιτεία θα ήταν καλό να χορηγεί ειδικά κονδύλια για διεξαγωγή ερευνών από επιστήμονες, οι οποίοι προσπαθούν να ανακαλύψουν περισσότερους τρόπους εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας και ως εκ τούτου τρόπους προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος από τα καυσαέρια, τη ρύπανση και την όξινη βροχή. Θα μπορούμε λοιπόν να αναπτύσσουμε την τεχνολογία μας, να την αναβαθμίζουμε, να προοδεύσουμε και να βελτιώνουμε την ποιότητα ζωής μας όχι καταστρέφοντας αλλά προστατεύοντας τη φύση.

Ένας άλλος τομέας όπου πρέπει να δράσει η πολιτεία είναι τα Μ.Μ.Ε. Είναι ανάγκη να ελέγχει τα προγράμματα που προβάλλονται, γιατί συνεχώς παρατηρούμε αρνητικά τηλεοπτικά σύνδρομα που αφορούν τόσο το κοινωνικό όσο και φυσικό περιβάλλον. Έχουμε αρνητικές επιδράσεις στην κοινωνία γιατί πολλά άτομα ωθούνται στην επιθετικότητα, στη βία και στο έγκλημα εξαιτίας αυτών που προβάλλει η τηλεόραση. Επίσης ο καταιγισμός των διαφημίσεων ευνοεί τον καταναλωτισμό και τον ευδαιμονισμό που δεν βοηθούν καθόλου την κοινωνική συνοχή. Όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον αυτό βλάπτεται από τα Μ.Μ.Ε λόγω έλλειψης προγραμμάτων που να το αφορούν. Επομένως χρειάζεται η τηλεόραση να εμπλουτιστεί με θέματα για το περιβάλλον και την προστασία του, ώστε να αναπτυχθεί περιβαλλοντική συνείδηση στον τηλεθεατή και τότε θα μπορούμε να μιλούμε για πραγματική ποιότητα ζωής.

Από κει και πέρα εναπόκειται στον καθένα μας να συμφιλωθεί με την πραγματικότητα και να καταλάβει ότι απειλείται θανάσιμα το φυσικό περιβάλλον με αποτέλεσμα να διαταράσσεται και η ισορροπία στο κοινωνικό περιβάλλον και ότι ακόμα η ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης είναι αναγκαία για την ποιοτική βελτίωση της ζωής μας.

Οδηγούμαστε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν όλες οι προϋποθέσεις για το καλύτερο σε περιεχόμενο ζωή. Μπορούμε να ελπίζουμε ότι αν όλοι οι άνθρωποι και οι φορείς παιδεία και πολιτεία ενδιαφερθούν για το πρόβλημα αυτό και το αντιμετωπίσουμε συλλογικά, τότε όχι μόνο θα προστατεύσουμε το φυσικό και κοινωνικό μας περιβάλλον αλλά θα προστατεύσουμε και τα θεμέλια της ύπαρξης μας.